

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K.C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chorzowie
z udziałem zainteresowanej F.S.
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 grudnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 20 stycznia 2022 r., sygn. akt III AUa 1854/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

[az]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 września 2021 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zmienił
decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Chorzowie z dnia 13

listopada 2020 r. w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej K.C. prawo do renty rodzinnej po zmarłym J.S. od 1 października 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 20 stycznia 2022 r., zmienił zaskarżony przez organ rentowy wyrok i oddalił odwołanie.

W sprawie ustalono, że ubezpieczona K.C. urodziła się w dniu 7 września 1995 r. Decyzją z dnia 12 lutego 2014 r. organ rentowy przyznał jej rentę rodzinną po zmarłym ojcu od 7 stycznia 2014 r.

Ubezpieczona jest studentką Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w K. na kierunku Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki. Są to jednolite 6-letnie studia magisterskie. Akademia Sztuk Pięknych im. [...] w K. 2 listopada 2020 r. wskazała, że ubezpieczona na dzień 7 września 2020 r. była studentką 5-go roku, a od 1 października 2020 r. (w roku akademickim 2020/2021 przebywa na urlopie długoterminowym). Planowany termin rozpoczęcia 6. roku studiów to 1 październik 2021 r. Planowany termin rozpoczęcia 6. roku studiów (dyplomowego) na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki to 1 października 2021 r., zaś ukończenia to 30 czerwca 2022 r.

Termin zaliczenia z przedmiotu wykład monograficzny - Ikonografia, prowadzonego przez dr D.H. na 5. roku studiów został przesunięty na 30 września 2020 r., za zgodą dziekana, zgodnie z zarządzeniem nr [...] rektora Akademii Sztuk Pięknych im. [...] w K. z dnia 26 marca 2020 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr [...]1 rektora z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie organizacji roku akademickiego 2019/2020.

W dniu 5 września 2020 r. ubezpieczona otrzymała wiadomość mailową od dr D.H., w której potwierdziła ona zaliczenie zajęć i jednocześnie wskazała, że w sprawie wpisu oceny do systemu teleinformatycznego skontaktuje się z dziekanatem.

Regulamin studiów Akademii Sztuk Pięknych im. [...] w K., obowiązujący w 2020 r. (dalej powoływany jako Regulamin), stanowił w:

- § 11 ust. 1, że rok akademicki rozpoczyna się 1 października a kończy 30 września następnego roku kalendarzowego i składa się z dwóch semestrów - zimowego i letniego,

- § 11 ust. 2, że semestr zimowy trwa 16 tygodni a semestr letni 14 tygodni,

- § 23 ust. 1, że zaliczeniu podlegają wszystkie przedmioty przewidziane programem studiów,

- § 23 ust. 8, że zaliczenia poszczególnych form zajęć dokonują prowadzący te zajęcia,

- § 23 ust. 9, że zaliczenia przedmiotu dokonuje nauczyciel akademicki prowadzący przedmiot; w szczególnych przypadkach zaliczenia przedmiotu może dokonać dziekan,

- § 23 ust. 10, że formalnym potwierdzeniem zaliczenia przedmiotu jest przekazanie dziekanowi przez uprawnioną osobę, o której mowa w ust. 9, podpisanego protokołu zaliczenia przedmiotu wygenerowanego z uczelnianego systemu informatycznego,

- § 23 ust. 11, że w protokole zaliczenia przedmiotu odnotowuje się datę uzyskania zaliczenia przedmiotu przez studenta,

- § 26 ust. 1, że okresem zaliczeniowym w ASP jest semestr studiów,

- § 26 ust. 2, że student zobowiązany jest do zaliczenia semestru studiów, zgodnie z terminami określonymi w § 11 regulaminu,

- § 26 ust. 3, że warunkiem zaliczenia semestru studiów jest uzyskanie zaliczenia wszystkich przedmiotów przewidzianych w programie studiów na ten semestr oraz uzyskanie określonej w programie studiów liczby punktów ECTS, z zastrzeżeniem § 18 ust. 4, który nie dotyczy ubezpieczonej,

- § 26 ust. 6, że zaliczenie semestru potwierdzone zostaje wpisem na kolejny semestr studiów w dokumentacji przebiegu studiów oraz w uczelnianym systemie informatycznym.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że obecnie obowiązująca od 1 października 2018 r. ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zm.) w art. 66 jednoznacznie przewiduje, że rok akademicki trwa od 1 października do 30 września i dzieli się na 2 semestry, z zaznaczeniem, że statut uczelni może przewidywać szczegółowy podział roku akademickiego w ramach semestrów. W związku z tym ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów, dokonanego w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (art. 66) oraz regulamin obowiązujący konkretną

uczelnię, który określa organizację i tok studiów, a w ich ramach - określenie liczby lat i semestrów studiów.

Sąd Apelacyjny zauważył, że Sąd Okręgowy, przyjmując, że ubezpieczona w dacie ukończenia 25 roku życia była na ostatnim, szóstym roku studiów, oparł się jedynie na otrzymaniu przez ubezpieczoną 5 września 2020 r. wiadomości mailowej od dr D.H., w której potwierdziła ona zaliczenie zajęć z przedmiotu Wykład monograficzny - Ikonografia, całkowicie pomijając treść art. 66 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Stwierdził, że w protokole zaliczenia ostatniego z przedmiotów w semestrze letnim 2019/2020 odnotowano uzyskanie zaliczenia z przedmiotu Wykład monograficzny - Ikonografia u dr D.H. w dniu 10 września 2020 r., o czym świadczy arkusz ocen studenta i informacja Uczelni. W rezultacie uznał, że K.C. w dniu ukończenia 25-go roku życia, tj. 7 września 2020 r. studiowała na letnim semestrze piątego roku studiów trwających 6 lat. W tym momencie nie była ona na ostatnim roku studiów, albowiem rok akademicki 2019/2020 trwający od 1 października 2019 r. do 30 września 2020 r., będący piątym rokiem studiów, obejmował dwa semestry: zimowy, czyli dziewiąty oraz letni, czyli dziesiąty, a ponadto do ukończenia nauki pozostawał szósty (ostatni) rok studiów. Także zaliczenie przez nią ostatniego z przedmiotów piątego roku nastąpiło 10 września 2020 r., a więc po ukończeniu 25 lat.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku ubezpieczona zarzuciła:

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, przez jego błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że skarżącej K.C. nie przysługuje prawo do renty rodzinnej na dalszy okres w związku z kontynuowaniem nauki na ostatnim roku studiów w momencie ukończenia 25 roku życia, o czym ma świadczyć brak wpisu w dacie 25 urodzin na ostatni rok studiów, podczas gdy o uzyskaniu promocji na ostatni rok studiów świadczy zdanie wszystkich egzaminów i uzyskanie wszystkich zaliczeń przewidzianych programem studiów i wymaganych do zaliczenia piątego roku studiów;

2) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść wydanego w niniejszej sprawie rozstrzygnięcia, tj. art. 382 w związku z art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., przez dokonanie błędnej, przekraczającej zakres swobodnej oceny dowodów.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i „zniesienie postępowania w obu instancjach” oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz orzeczenie co do istoty sprawy, tj. zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie odwołania skarżącej w całości oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę, wniósł o jej oddalenie i o zasądzenie od ubezpieczonej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego przed Sądem Najwyższym według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Z kolei zgodnie z art. 68 ust. 2 tej ustawy, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Z art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy emerytalnej wynika, że prawo do renty rodzinnej dla dzieci, które ukończyły 16 lat, z zastrzeżeniem „do ukończenia nauki w szkole” (pkt 2), jest wyjątkiem od zasady przysługiwania tego prawa wszystkim dzieciom, które nie skończyły jeszcze 16 roku życia (pkt 1). Z kolei możliwość dalszego pobierania renty rodzinnej po osiągnięciu 25 lat życia przez dziecko zdolne do pracy stanowi dodatkowe, wyjątkowe uprawnienie nadane przez ustawę. Z tego względu Sąd Najwyższy, dokonując wykładni art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej i kierując się przede wszystkim brzmieniem tego przepisu, określił przesłanki warunkujące przedłużenie uprawnień do renty rodzinnej jako osiągnięcie 25 lat życia w czasie

ostatniego roku studiów w szkole wyższej (por. wyroki: z dnia 12 stycznia 2011 r., II UK 201/10, LEX nr 785669; z dnia 3 marca 2011 r., II UK 303/10, OSNP 2012 nr 7-8, poz. 98; z dnia 26 marca 2015 r., II UK 138/14, LEX nr 1666020).

Ustalenie znaczenia użytego art. 68 ust. 2 tej ustawy emerytalnej, zwrotu „będąc na ostatnim roku studiów” budzi wątpliwości, zwłaszcza że ustawa emerytalna nie zawiera jakiegokolwiek definicji tego pojęcia ani nie odsyła w tym zakresie do przepisów innych aktów prawnych. Odpowiedzi na pytanie o treść i znaczenie tego sformułowania nie daje też ani wcześniejsza (w stosunku do ustawy emerytalnej) ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385 ze zm.), ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.).

W mającej zastosowanie w niniejszej sprawie ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce już jednoznacznie ustalono (w art. 66), że rok akademicki trwa od dnia 1 października do dnia 30 września i dzieli się na dwa semestry, a statut uczelni może przewidywać szczegółowy podział roku akademickiego w ramach semestrów. Wejście w życie tego przepisu stanowiło ustawowe usankcjonowanie pojęcia (czasu trwania) roku akademickiego, przyjmowanego wcześniej na podstawie interpretacji regulacji wynikających z aktów podustawowych.

W związku z tym w judykaturze przyjmuje się, że wprowadzie regulamin studiów nie ma charakteru normatywnego (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 listopada 2000 r., SK 18/99, OTK 2000 nr 7, poz. 258) i nie należy do konstytucyjnie określonych źródeł prawa (art. 87 Konstytucji), a tylko normy prawne z takich źródeł wynikające stanowią prawo materialne w rozumieniu art. 393¹ pkt 1 k.p.c., to jednak musi być uznany za akt prawny konkretyzujący i uściślający znaczenie sformułowania „ostatni roku studiów w szkole wyższej”, zawartego w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej. Przyjęto w nim, że ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, następuje przy tym przy uwzględnieniu wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego daną uczelnię.

Pogląd ten podzielił Sąd Najwyższy w późniejszym orzecznictwie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 października 2003 r., II UK 138/03, OSNP 2004 nr 15,

poz. 271; z dnia 19 kwietnia 2006 r., II UK 134/05, LEX nr 1001297; z dnia 20 kwietnia 2006 r., I UK 265/05, LEX nr 189128; z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 15/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 295 z glosą A. Wypych-Żywieckiej, OSP 2009 nr 3, poz. 27; z dnia 13 maja 2014 r., I UK 414/13, OSNP 2015 nr 8, poz. 115; z dnia 26 marca 2015 r., II UK 138/14, LEX nr 1666020; z dnia 3 marca 2016 r., II UK 82/15, LEX nr 2019547 i powołane w nich orzeczenia).

Podobnie też w przywołanym orzecznictwie zaakceptowano stanowisko wyrażone wcześniej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1989 r., III UZP 3/89 (LEX nr 13587), że student, który na przedostatnim roku studiów zdał wszystkie wymagane egzaminy i który ukończył 25 lat życia przed rozpoczęciem zajęć w nowym roku akademickim, zachowuje prawo do renty rodzinnej do zakończenia ostatniego roku studiów (zob. przywołane wyżej wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 kwietnia 2006 r., I UK 265/05; z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 15/07; z dnia 26 marca 2015 r., II UK 138/14 i z dnia 3 marca 2016 r., I UK 82/15, a także wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 12 stycznia 2011 r., II UK 201/10, LEX nr 785669; z dnia 3 marca 2011 r., II UK 303/10, OSNP 2012 nr 7-8, poz. 98).

Sąd Najwyższy w przywołanym wyżej wyroku z dnia 13 maja 2014 r., I UK 414/13, wyjaśnił, że okres pobierania nauki, o którym mowa w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, pojmowany jest szeroko i obejmuje nie tylko okres efektywnego uczestniczenia w zajęciach objętych programem nauczania, ale także okres wakacji, urlopu zdrowotnego dla ucznia szkoły średniej czy urlopu dziekańskiego dla studenta wyższej uczelni, jak również przerw w edukacji wynikających ze skreślenia z listy uczniów i ponownego przyjęcia ich w poczet (por. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 października 2000 r., II UKN 739/99, OSNAPiUS 2002 nr 9, poz. 215; z dnia 27 kwietnia 1982 r., II URN 74/82, OSNCP 1982 nr 11-12, poz. 176; z dnia 6 maja 1986 r., II URN 45/86, PiZS 1986 nr 10, s. 83, z dnia 16 kwietnia 1999 r., II UKN 571/98, OSNP 2000 nr 12, poz. 477; i z dnia 24 listopada 2004 r., I UK 3/04, OSNP 2005 nr 8, poz. 116).

Bez znaczenia pozostaje przyczyna wydłużenia czasu nauki czy studiowania, ale za niewystarczające należy uznać samo zapisanie się do szkoły lub na studia, jeżeli dziecko nie uczestniczy w żadnych zajęciach, nie pisze prac kontrolnych, nie uzyskuje zaliczeń i nie przystępuje do egzaminów, co ostatecznie powoduje

skreślenia go z listy uczniów czy studentów (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2012 r., I UK 65/12, LEX nr 1231467 i z dnia 3 sierpnia 2012 r., I UK 96/12, LEX nr 1226829).

W przywołanym wyżej wyroku z dnia 21 września 2017 r., I UK 369/16, przyjęto, że „rok akademicki” wyznacza rytm pracy uczelni, zaś „rok studiów” jest miarą odnoszącą się do danej formy nauczania. W konsekwencji, w ujęciu temporalnym, trwanie roku studiów może, ale nie musi pokrywać się z rokiem akademickim. Wyjaśniono też, że z art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej jednoznacznie wynika, że przedłużenie pobierania renty rodzinnej po ukończeniu przez świadczeniobiorcę 25 roku życia trwa jedynie do „zakończenia ostatniego roku studiów”. Oznacza to, że przepis ten całkowicie abstrahuje od wyników nauki studenta na tym ostatnim roku studiów, na którym osiągnął 25 rok życia. Nieistotne jest zatem, czy wraz z końcem tego roku studiów (który zgodnie z regulaminem studiów był ostatnim rokiem studiów w dniu osiągnięcia 25 roku życia) uprawniony rzeczywiście ukończył studia (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r., I UK 107/18, LEX nr 2695271).

Podsumowując przedstawione poglądy, należy stwierdzić, że w kwestii dotyczącej ustalenia ostatniego roku studiów znaczenie mają:

- 1) regulamin studiów wyznaczający terminalnie ostatni rok studiów, który może składać się tylko z jednego semestru,
- 2) zdanie wszystkich egzaminów i zaliczenie wszystkich zajęć wymaganych na przedostatnim roku studiów przed ukończeniem 25 lat życia, gdy student wiek ten osiągnie przed rozpoczęciem zajęć w nowym (ostatnim) roku akademickim,
- 3) rzeczywiste kontynuowanie nauki na ostatnim roku studiów.

Z orzeczeń tych wynika również zastrzeżenie, że zachowanie prawa do renty rodzinnej do zakończenia ostatniego roku studiów dotyczy ostatniego roku studiów wynikających z ich organizacji określonej regulaminem studiów, a nie roku, w którym student rzeczywiście ukończył studia.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy ubezpieczona w dacie ukończenia 25 lat była studentką ostatniego roku studiów w szkole wyższej a w konsekwencji była nadal - od 1 października 2020 r. uprawniona do renty rodzinnej (do końca roku akademickiego 2020/2021).

Kontrowersja w tym zakresie dotyczy tego, który moment należy uznać za cezurę między przedostatnim i ostatnim rokiem studiów. Sprowadza się to do oceny, czy cezurą tą było nieformalne potwierdzenie zaliczenia zajęć przez osobę je prowadzącą (5 września 2020 r.) czy też data zaliczenia ujęta w wygenerowanym elektronicznie protokole zaliczenia przedmiotu - zgodnie § 23 pkt 11 Regulaminu (10 września 2020 r.), czy data formalnego potwierdzenia zaliczenia przedmiotu przez przekazanie dziekanowi przez prowadzącego zajęcia podpisanego protokołu zaliczenia przedmiotu, wygenerowanego z uczelnianego systemu informatycznego - w myśl § 23 ust. 10 Regulaminu (28 września 2020 r.), czy wreszcie data wpisu na kolejny semestr studiów w dokumentacji przebiegu studiów oraz w uczelnianym systemie informatycznym (§ 26 ust. 6 Regulaminu).

Odpowiedź na te pytania zależy od tego, jakiemu z tych zdarzeń należy przypisać charakter prawotwórczy, z jednej strony przesądzający o zakończeniu przez ubezpieczoną przedostatniego roku studiów, z drugiej zaś o nabyciu statusu studenta następnego roku studiów (tu: ostatniego roku). Zaczynając od końca, w przywołanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego z 26 marca 2015 r., II UK 138/14, przyjęto trafny pogląd, że sam wpis na kolejny rok studiów ma charakter techniczny, porządkujący i ułatwiający prowadzenie statystyki związanej z procesem nauczania w szkole wyższej. Nie ma on więc charakteru prawotwórczego w tym znaczeniu, że dopiero wpis na dany rok studiów kreuje status studenta tego roku. Podobnie rzecz się ma z przekazaniem dziekanowi przez prowadzącego zajęcia podpisanego protokołu zaliczenia przedmiotu, wygenerowanego z uczelnianego systemu informatycznego. Stanowi ono jedynie potwierdzenie faktu zaliczenia danego przedmiotu.

Natomiast w myśl § 26 ust. 3 Regulaminu, warunkiem zaliczenia semestru studiów jest uzyskanie zaliczenia wszystkich przedmiotów przewidzianych w programie studiów na ten semestr. Zgodnie zatem z przedstawionym orzecnictwem, takim prawotwórczym zdarzeniem było uzyskanie przez ubezpieczoną zaliczenia ostatniego wymaganego przedmiotu. W związku z tym istotna jest data uzyskania tego zaliczenia i z nią jest problem w niniejszej sprawie. Mianowicie Sąd Apelacyjny uznał, że data ta to 10 września 2020 r. (po ukończeniu – w dniu 7 września 2020 r. - przez ubezpieczoną 25 roku życia), ponieważ tak to zostało odnotowane w arkuszu

ocen studenta i informacji Uczelni. Nie wiadomo, czy Sąd Apelacyjny nie dał wiary informacji mailowej, na której Sąd Okręgowy oparł ustalenie o dacie uzyskania zaliczenia ostatniego przedmiotu (5 września 2020 r.), czy też uznał, że ważna (istotna) jest wyłącznie data widniejąca w formalnym dokumencie, a nie data rzeczywista. Jeśli chodzi o ten drugi wariant, to pogląd ten jest błędny, gdyż, jak wskazano wyżej, warunkiem zaliczenia semestru jest uzyskanie zaliczenia ostatniego wymaganego przedmiotu, a nie potwierdzenie tego faktu w dokumentacji studenta. Kwestia ta zatem pozostaje otwarta i wymaga precyzyjnego ustalenia, kiedy rzeczywiście nastąpiło omawiane zaliczenie, bowiem od niej zależy rozstrzygnięcie niniejszej sprawy.

Należy zauważyć, że ocena prawidłowości wykładni i zastosowania przepisów prawa materialnego powołanych w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej jest możliwa tylko wówczas, gdy pozwalają na nią ustalenia faktyczne Sądu drugiej instancji, stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00, LEX nr 784216 oraz z dnia 27 czerwca 2013 r., III CSK 270/12, LEX nr 1360254). Dlatego też zastosowanie przepisów prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego przez Sąd drugiej instancji stanu faktycznego oznacza wadliwą subsumcję tego stanu do zawartych w nich norm prawnych, a brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2011 r., II PK 241/10, LEX nr 817524 oraz z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12, LEX nr 1229815). Tak więc potwierdził się zarzut naruszenia art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej.

Na koniec, odnosząc się do procesowych podstaw kasacyjnych, dodać należy, że nie może odnieść zamierzonego skutku podniesione w rozpatrywanej skardze zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów. Sąd Najwyższy przypomina bowiem, że tak skonstruowany i uzasadniony zarzut naruszenia przepisów postępowania jest niedopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym. Na jego uwzględnienie, a nawet na rozważanie jego zasadności, nie pozwala jednoznaczna treść art. 398³ § 3 k.p.c., zgodnie z którym podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Treść oraz kompozycja art. 398³ k.p.c. wskazują przy tym, że choć generalnie

dopuszczalne jest oparcie skargi kasacyjnej na podstawie naruszenia przepisów postępowania, to jednak z wyłączeniem zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, choćby naruszenie odnośnych przepisów mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Inaczej rzecz ujmując, niedopuszczalne jest oparcie skargi kasacyjnej na podstawie, którą wypełniają takie właśnie zarzuty. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., ponieważ właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025, z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405, czy też z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Natomiast wskazana wyżej kwestia dotycząca naruszenia prawa materialnego przez niedostateczne wyjaśnienie stanu faktycznego, pochłania zarzut naruszenia art. 382 k.p.c.

Kierując się więc przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji swego wyroku.

[az]

(r.g.)